

FOKUSPUNKTER FOR UDVIKLING AF INSEKTVENNLIGE TILTAG

Julianelyst Gods

STØTTET AF

Promilleafgiftsfonden for landbrug

FOKUSPUNKTER FOR UDVIKLING AF INSEKTVENLIGE TILTAG HOS JULIANE GODS ER UDGIVET AF

Landbrug & Fødevarer F.m.b.A.
SEGES Anlæg & Miljø
Agro Food Park 15
DK 8200 Aarhus N

Kontakt

Anne Erland Eskildsen, anee@seges.dk
D +45 8740 5423
M +45 2974 3462

December 2019

Redaktion

Anne Erland Eskildsen, SEGES
Poul Henning Petersen, SEGES
Maria Vejle Madsen, SEGES

Faglig korrektur

Heidi Buur Holbeck, SEGES
Andrea Oddershede, SEGES

Design og layout: Connie Vyrzt Pedersen, SEGES

Fotos: Anne Erland Eskildsen og Andrea Oddershede, SEGES

Denne publikation må kopieres efter aftale med SEGES.

HVORDAN FUNGERER DENNE PLAN?

Med udgangspunkt i et besøg på din bedrift, beskriver vi her en række fokuspunkter, hvor du enten allerede gør en god indsats for naturen, eller hvor du kan gøre en konkret indsats for at øge naturværdien.

I planen lægger vi særlig vægt på at sikre gode leveduligheder for bier og andre vilde bestøvere, men tiltagene vil samtidig også være med til at gavne levedulighederne for mange andre arter af insekter, fugle, pattedyr, planter mv.

Alle tiltag beskrevet i denne plan kan være med til at øge naturindholdet på din bedrift, men der er forskel på, hvor stort et potentiale det enkelte tiltag har for at opnå en høj naturværdi. Dette afhænger bl.a. af tiltagets størrelse, forvaltning, beliggenhed og driftshistorie.

Alle fokuspunkter har derfor fået en score mellem 1 til 10 stjerner, hvor 10 stjerner indikerer de tiltag, der giver den største naturværdi. Fx kan et overdrev eller en skov, som forvaltes rigtigt, opnå 10 point, mens en blomsterstribe i marken kun opnår én stjerne. Scorene er ment som en hjælp til dig, så du ved hvor du skal prioritere din indsats, hvis du vil have "mest natur for pengene". Udfyldte stjerner indikerer den score, som tiltaget opnår i dag, mens fadede stjerner indikerer arealets potentiale, hvis vejledningen i bedriftsplanen følges.

Fokuspunkterne i denne plan er beskrevet på et overordnet niveau, og det er selvfølgelig helt frivilligt om anbefalingerne bliver fulgt. Vi tager forbehold for, at der kan være særlige regler eller opmærksomhedspunkter, som knytter sig til de enkelte tiltag, som det kan være vigtigt at vende med din landbrugskonsulent inden du implementerer dem.

KORT OM PROJEKTET

Adskillige undersøgelser viser, at insekterne forsvinder fra landskabet, og det er en udvikling, som har fået masser af opmærksomhed fra både medier og befolkningen. Mange landmænd har et stort ønske om at passe godt på naturen – selvfølgelig samtidig med, at der skal være plads til produktionen. Med dette projekt ønsker vi derfor at komme med nogle løsninger på, hvordan landmanden kan hjælpe insekterne under hensyntagen til både produktion, økonomi og natur.

Formålet med denne bedriftsplan er at synliggøre hvor og hvordan du som landmand kan gøre en indsats for at højne naturen og biodiversitet på din bedrift, med særligt fokus på bier og andre vilde bestøvere. Planen skal give dig mere viden om, hvor dine vigtigste naturværdier er, og give dig konkrete forslag til, hvad du kan gøre for at beskytte, forbedre og udvide din natur.

HVAD SKAL DU VÆRE OPMÆRKSOM PÅ VED PERMANENT UDTAGNING AF JORD TIL NATURFORMÅL?

- Hvis ikke man ønsker, at arealet udvikler sig til §3 beskyttet natur, kan der søges permanent genopdykningsret på arealet. Det betyder, at arealet ikke vokser ind i en §3 beskyttelse, selvom arealet over tid udvikler en naturtype, som normalt vil betyde at arealet vil være omfattet af en beskyttelse.
- På udyrkede arealer vil der over tid indvandre træer og buske. Arealer der har været lysåbne i 2004, skal dog ifølge Lov om drift af landbrugsjord, fortsat holdes lysåbne, medmindre de anmeldes til skovetablering (herunder også selvsåning).
- Skemaer til begge anmeldelser kan findes på Landbrugsstyrelsens hjemmeside.

FOKUSPUNKTER FOR INSEKTVENLIGE TILTAG PÅ JULIANE LYST GODS

1. LEVENDE HEGN KOMBINERET MED BLOMSTERSTRIBE

★★★★★★★ (læhegn)

★ (blomsterstribе)

2. UDTAGNING AF KILE I MARKEN

★★★★★★

3. GRØNNE BUFFERAREALER OMKRING ALLE MARKER

★

4. FORVALTNING AF SMÅ, LYSÅBNE AREALER

★★★★★★

5. FORVALTNING AF ARTSRIGT OVERDREV

★★★★★★★★★★

6. UDTAGNING AF LAVBUNDSJORD

★★★

7. UDTAGNING AF FUGTIGT OG SKRÅNENDE HJØRNE AF MARK

★★★★★★

8. OMLÆGNING ELLER PERMANENT UDTAGNING AF STEJL ENDE AF MARK

★ (omlægning til lucerne)

★★★★★★ (udtagning til natur)

9. PROJEKTIDÉ: SAMMENLÆGNING AF AREALER MED HENBLIK PÅ UDVIDELSE AF VÆRDIFULDT OVERDREV

★★★★★★★★★★

1 LEVENDE HEGN KOMBINERET MED BLOMSTERSTRIBE

★★★★★★ (Levende hegn) ★ (blomsterstribe)

GENERELT

Hjemmehørende arter af træer og buske er vigtig føde for insekterne, især i det tidlige forår. Hegnets værdi øges med alderen; gamle hegn bør derfor ikke erstattes af nye.

Blomsterstriber i marken, som er tilsået med en frøblanding, der består helt eller delvist af blomster, kan fungere som en slags 'tankstation', hvor almindelige arter af humlebier, sommerfugle og andre bestøvende insekter kan hente pollen og nektar i det dyrkede landskab. Fordi striberne er udsåede, og typisk omlægges med jævne mellemrum, er deres naturværdi dog beskeden.

SPECIFIKT FOR BEDRIFTEN

Kombination af levende hegn og vildtstriber, der er placeret så afstanden mellem hver stribe passer med maskinbredden - alt går op med 30 m. Hver stribe består af 2 elementer: i midten en permanent vold (højde: ca ½ m), som er tilplantet med stikkende/ blomstrende træer og buske som tjørn, slåen, vildrose, brombær, og på hver side en blomsterstribe.

Blomsterstriberne omlægges i et rotationssystem, så der altid er dække for vildtet og et refugium for overvintrende insekter.

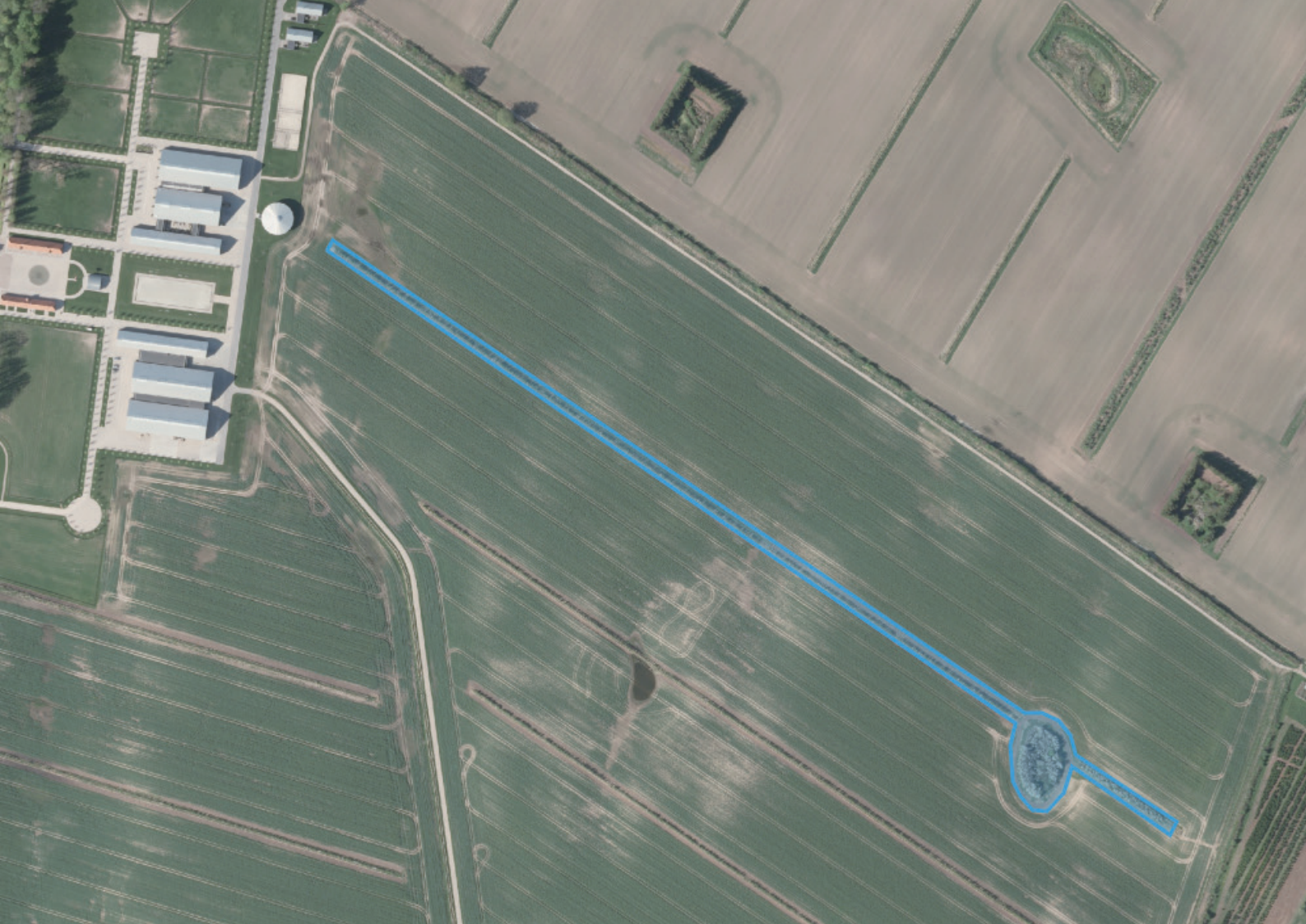
Buske og træer beskæres for at undgå rovfugle. På sigt udfases blomsterstriberne muligvis, når læhegnet opnår en kvalitet, hvor det kan stå alene som levested. Volden, som det levende hegn er plantet på, fungerer delvist som en insektvold, og tilbyder derfor et permanent yngle- og overvintringssted for insekter – et rigtig fint supplement til blomsterriben. Endelig er blomsterriben i den østlige ende forbundet med en mindre, permanent småbiotop.

ØKONOMI

Tiltaget er placeret på god dyrkningsjord. Det økonomiske tab for dette tiltag (ved fuldt udbytte) er estimeret til 3.600-6.900 kr/ha/år (vinterhvede, 1. års) og 1500-4100 kr/ha/år (vårbyg).

ANBEFALINGER

Det er fint at striberne omlægges i et rotationssystem, da det øger stribernes værdi for insektlivet, og dette bør som minimum fastholdes. Set fra et naturmæssigt synspunkt ville det dog være bedst, hvis pløjning helt kunne undgås. Som alternativ, for at minimere behovet for pløjning, kan det måske undersøges, om man kan implementere pletsprøjtning af problemarter. Dette kan evt kombineres med en årlig slåning, fx i september måned, hvor blomstringen og frøsætning er ved at være aftaget.

Marktiltag er placeret så de passer med maskinbredden.

Kombinationen af et levende hegn og en blomsterstribe giver bedre levemuligheder for insekterne, end hvis det enkelte tiltag stod alene.

2 UDTAGNING AF KILE I MARKEN

GENERELT

Udtagning af ukurante landbrugsarealer kan potentielt være et gavnligt tiltag for biodiversiteten på bedriften, særligt hvis arealet ligger i forbindelse med eksisterende naturarealer. Det bedste er at lade den naturlige flora indfinde sig, da dette vil understøtte en højere insektdiversitet end udsåning af en frøblanding. Hvis man alligevel ønsker at udså en frøblanding, bør man vælge en blanding med mange insektvenlige planter og intet eller meget lidt græs. Undgå jordbearbejdning og gødningspåvirkning, da dette vil påvirke naturindholdet negativt.

Viden om samspil mellem nyttedyr i markkanter og naturområder rækker ikke til at anslå værdien af at give gunstige vilkår for at disse nyttedyr kan kontrollere skadedyr i afgrøderne.

SPECIFIKT FOR BEDRIFTEN

Der er etableret en kile midt i marken, som er ca. 90 m på det bredeste stykke og har et samlet areal på 1,3 ha. Kilen er etableret for (1) at effektivisere markdriften, og så maskinføreren kan optimere på sin kørsel og (2) for at øge jagtværdien. Kilen er sammenhængende med en lille mose. Kilen er tilsået med forskellige blomster- og vildtblandinger. I den bredeste ende er der plantet 2 rækker af buske, som er placeret et par meter inde på hver side af kilen. De har en afskærmende effekt mod marken og giver desuden dækning for vildtet. Blomsterstriberne omlægges i et rotationssystem, så der altid er dække for vildtet og et refugium for overvintrende insekter. Buske og træer beskæres for at undgå rovfugle. Jakob overvejer muligheden for samhegning af kilen og mosen med henblik på græsning, men er i tvivl om, om det vil øge naturværdien.

ØKONOMI

Tiltaget er placeret på god dyrkningsjord. Det økonomiske tab for dette tiltag (ved fuldt udbytte) er estimeret til 3.600-6.900 kr/ha/år (vinterhvede, 1. års) og 1500-4100 kr/ha/år (vårbyg). Det forventes dog, at der kan spares lidt på kørsel.

ANBEFALINGER

Der er en fin variation i kilen med høj/lav vegetation bestående af mange arter, men naturindholdet ville kunne øges yderligere ved at give plads til indvandring af en mere naturlig flora. Dette er dog ikke foreneligt med hyppige omlægninger.

Som striberne er nu, er det fint at de omlægges i et rotations-system, da det sikrer et refugium for overvintrende insekter, og dette bør som minimum fastholdes. Set fra et naturmæssigt synspunkt ville det dog være bedst, hvis pløjning helt kunne undgås. Som alternativ, for at minimere behovet for pløjning, kan det derfor måske undersøges, om man kan implementere pletsprøjtning af problemarter. Dette kan evt. kombineres med en årlig slåning, fx i september måned, hvor blomstringen og frøsætning er ved at være aftaget.

Da arealet er meget lille, og kun har potentiale til at udvikle en meget begrænset naturværdi, som tilgodeser almindelige arter af insekter, har det ikke høj prioritet at igangsætte græsning her.

Brug så vidt muligt specifikke skadedyrsmidler som Pirimor eller evt. Mavrik Vita mod bladlus - det skåner nyttedyr.

3 GRØNNE BUFFERAREALER OMKRING ALLE MARKER

GENERELT

En dyrkningsfri bræmme eller bufferzone omkring småbiotoper og naturarealer kan begrænse påvirkningen fra dyrkningen. Samtidig kan den supplere de stedfaste biotoper, og i blomstringsperioden give føde for nogle af de almindelige arter af insekter, der lever der. Fordi striberne er udsåede, og typisk omlægges med jævne mellemrum, er deres naturværdi dog beskeden.

SPECIFIKT FOR BEDRIFTEN

Der er etableret grønne bufferzoner langs med de fleste af bedriftens markkanter. Striberne er ca. 2-3 m brede og tilsæt med en frøblanding, der bl.a. indeholder hvidkløver.

ØKONOMI

Tiltaget er placeret på god dyrkningsjord, men ligger i markkannten, hvor udbyttet kan være lidt lavere (75%). Det økonomiske tab for dette tiltag er estimeret til 0-3500 kr/ha/år (vinterhvede, 1. års) og 0-2000 kr/ha/år (vårbyg).

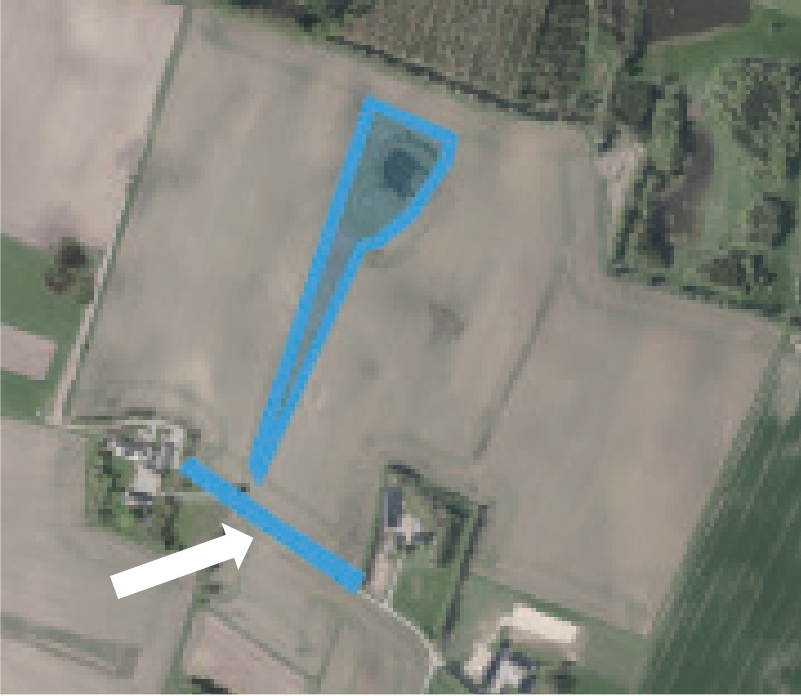
ANBEFALINGER

Bufferzonerne bør især prioriteres omkring eksisterende naturarealer, da de her giver den største naturmæssige værdi, både for insekter og andre arter.

Da der allerede er et fint, etableret plantedække i striberne frarådes yderligere omlægning/udsåning. Dette vil både gavne insekterne, som ikke trives med hyppige omlægninger, og samtidig begrænse indvandring af uønskede ukrudtsarter, som har sværere ved at få fat i et veletableret, permanent plantedække.

I stedet vedligeholdes striberne med et par slåninger i løbet af foråret og sommeren. Dette vil fremme blomstring af hvidkløver, til glæde for insekterne. Hvis striberne har islæt af andre blomstrende urter end blot hvidkløver, som fx kællingetand, der er værtsplante for mange insekter, bør slåning begrænses til maj og september/oktober.

Striberne er et ekstra værn mod afdrift af ukrudtsmidler, som kan nedsætte blomstringen i urter og buske omkring markerne. Den vigtigste faktor for at beskytte markkanter mod afdrift er dog at benytte 90 procent afdriftsreducerende sprøjteteknik, sænke bommen mest muligt og køre langsomt, når der er risiko for afdrift til naboarealer.

4 FORVALTNING AF SMÅ, LYSÅBNE AREALER

GENERELT

Arealer med permanent græs kan være hjemsted for et rigt plante- og insektliv, og kan derfor have en høj naturværdi, også selvom de er ganske små. Derfor er det en god idé at tilrettelægge sin forvaltning af disse arealer, så man så vidt muligt tilgodeser de naturværdier, der findes der. Da arealerne ofte er for små til græsning er slåning typisk den fortrukne forvaltningsform.

SPECIFIKT FOR BEDRIFTEN

Der ligger flere små, permanente græsarealer rundt omkring på bedriften, som er for små til græsning, og som derfor slås med maskine. Morten og Jacob efterlyser muligheder for at forvalte arealerne bedre ifht naturindhold, og samtidig overholde tilskudsbetingelser.

ØKONOMI

Ikke beregnet. Se information sidst i denne plan om tilskudsmuligheder på naturarealer.

ANBEFALINGER

For at opfylde støttebetingelser til grundbetaling på arealer med permanent græs skal plantedækket slås mindst én gang årligt mellem 1/6 og 25/9, mens der på arealer med tilsagn om pleje af græs- og naturarealer skal foretages mindst ét slæt mellem 21/6 og 15/9, og med forbud om slåning mellem 1/5 og 20/6).

Hvis man ønsker at tilgodesee plante- og insektlivet bør man så vidt muligt undgå slåning i juni-august, da det fjerner insekternes fødekilde - blomsterne - midt i insekternes højsæsonen. En slåning så sent hen i september, som det konkrete tilsagn tillader, evt suppleret af en tidlig slåning i slut april/start maj måned (også afhængigt af tilsagnsform), er derimod med til at fremme urternes blomstring, til gavn for bier, sommerfugle og andre insekter. Man bør ved slåning efterfølgende fjerne afklippet for at begrænse ophobningen af dødt plantemateriale (førne) og for at holde næringsniveauet lavt. Dette er dog ikke et krav ifht aktivitetsbetingelser på arealer med grundbetaling.

© SDPE | © COWI

5 FORVALTNING AF ARTSRIGT OVERDREV

GENERELT

Gamle overdrev er noget af det mest værdifulde natur man kan have på sin bedrift, da de er levested for mange sjældne planter, insekter og svampe. Jo længere overdrevet har været udenfor dyrkning, jo større naturmæssig værdi har det. Store fritliggende sten på gamle overdrev er ofte et tegn på at arealet aldrig har været under plov.

Ekstensiv græsning med kvæg eller heste er afgørende for at fremme et rigt insektliv på overdrevet, fordi det medvirker til at begrænse græsser og fremme de blomstrende urter. Græsning med får er ikke ønskeligt på værdifulde naturarealer som overdrev, da fårene græsser intensivt på urtefloraen, og derfor begrænser blomstringen markant, til skade for især de bestøvende insekter. Uanset valg af græsnings-dyr er det vigtigt at arealet ikke græsses for hårdt i sommerperioden, da blomsterne ellers vil blive ædt op midt i insekternes højsæson. Derimod må overdrevet gerne græsses godt ned i vinterperioden, da det er med til at begrænse græssernes dominans.

SPECIFIKT FOR BEDRIFTEN

Surt overdrev med islet af gode strukturer så som skrænter, sten, bar jord mv, som indikerer lang kontinuitet. Arealet er på ca. 3,3 ha. HNV scoren ligger på mellem 3-6. Arealet har en fin artsliste med mange karakteristiske overdrevsarter så som liden klokke, kantet perikon, almindelig syre, alm. knopurt, gul- og hvid snerre, rødknæ, hvid okseøje, markkrageklo, håret høgeurt, vellugtende gulaks, røllike og alm. kællingetand. Overdrevet græsses pt med får. Godt samarbejde med dyreholder, som er fleksibel i forholdet til ejerens ønsker.

Overdrevet har pga sine strukturer og sin fine flora en høj naturværdi, men er næringsstofpåvirket fra de omkringliggende marker. Græsning med får bevirkede desuden, at blomstertætheden var meget lav på besøgstidspunktet, hvilket ikke er hensigtsmæssigt for insektfaunaen.

Overdrevet vil med den rigtige græsningsstrategi kunne udvikle sig til et meget værdifuldt levested for sjældne arter af insekter og den øvrige biodiversitet, og vil være med til at løfte naturindholdet på bedriften markant. Arealet ligger i sammenhæng med flere andre små overdrevsarealer, men er pt ikke samhegnet med disse.

ØKONOMI

Ikke beregnet. Se information sidst i denne plan om tilskuds muligheder på naturarealer.

ANBEFALINGER

Der er mulighed for at højne naturværdien af overdrevet markant, hvis forvaltningen justeres. Der er flere scenarier, der kan sikre dette, samtidig med at arealtilskud fastholdes. Indsatsen kan fokuseres på det nuværende areal på 3,3 ha, men arealets beskedne størrelse begrænser mulighederne for optimal naturforvaltning. Potentialet for udvikling af et højt naturindhold vil derimod blive øget markant, hvis arealet samhegnes med nogle af de tilstødende arealer, da der på denne måde kan opnås en arealstørrelse, der muliggør helårsgræsning med et lille antal dyr. Dette scenarie er beskrevet i fokuspunkt 9 i denne plan.

På små arealer, hvor fødeudbuddet er begrænset, kan det være svært at opnå et passende, lavt græsningstryk, hvis man anvender store dyreracer, der ellers typisk er populære i naturplejen, fx galloway (450-600 kg). En mulighed for at ekstensivere græsningstrykket er derfor at ty til de allermindste racer, fx shetlænder-hest (100-250 kg), islænder-hest (ca 350 kg) eller dexter-ko (ca. 300 kg). Alle heste- og kvægracer tæller som 1 DE, uanset størrelse.

Dyretrykket bør tilpasses så græsningssæsonen strækker sig over så stor en del af året som muligt og så der ikke er behov for at tilskudsodre i vinterperioden, da tilførsel af næringsstoffer vil modarbejde målet om udviklingen af et højt naturindhold. Den konkrete bæreevne for arealet vil skulle fastslås ved en nærmere vurdering.

Scenarie 1: Ekstensiv græsning med et lille antal shetlænder-heste i så lang en periode af året, som der er mad til. Græsningstrykket bør ligge i omegnen af 100 – 150 kg/ha, men afhænger af

arealets produktivitet, og skal derfor fastsættes ved konkret vurdering. Hvis nødvendigt tages hestene fra arealet når der er spist op og sættes på igen når vækstsæsonen begynder igen i foråret.

Scenarie 2: Græsning med større heste i perioden fra ca. 15. august og indtil der er 'spist op' på arealet. Græsningstrykket må her godt være højere end i scenarie 1 (fx ca 300 kg/ha), men ikke så højt, at blomsterfloret ædes op inden planterne kan nå at sætte frø (dette sker i løbet af september).

Scenarie 3: Græsning med får fastholdes, men ved meget lavt græsningstryk i løbet af sommerperioden (maj-september), så blomsterfloret ikke påvirkes for meget. Herefter kan græsningstrykket øges indtil der er spist op på arealet.

Maskinel slåning af overdrevet er ikke ønskeligt, da færdsel med maskiner på overdrevet vil være ødelæggende for de fine strukturer, der findes. Se fokuspunkt 4 i denne plan for anbefalinger vedr. slåning.

6 UDTAGNING AF LAVBUNDSJORD

GENERELT

Udtagning af fugtige, ukurante landbrugsarealer, kan potentielt være et gavnligt tiltag for biodiversiteten på bedriften. På sigt kan vand- og sumpplanter indvandre og arealet kan blive hjemsted for en række vandlevende insekter, padder og fugle. Udtagning af fugtige arealer kan være mere udfordrende, hvis omkringliggende næringsrige landbrugsområder afleder overflade og drænvand til arealet. Man kan med fordel skabe en randzone eller dyrkningsfri bræmme omkring arealet for at mindske afvaskning af næringsstoffer. I de første år efter omlægning er det en god idé at udpine arealet vha høslet, da dette vil nedbringe risikoen for, at arealet gror til i næringselskende og konkurrencestærke planter som brændenælder og græsser. En høj score forudsætter at arealet ligger i forlængelse af et eksisterende naturområde. Undgå jordbearbejdning og gødningspåvirkning, da dette vil påvirke naturindholdet negativt.

SPECIFIKT FOR BEDRIFTEN

Lavbundsareal på ca. 2 ha, som ligger i forbindelse med overdrev. Arealet er for lille til de store landbrugsmaskiner, og det er besværligt at skulle krydse henover overdrevet for at komme derned. Derfor har man søgt efter andre anvendelsesmuligheder. Ca. 2/3 af arealet er i 2018 tilplantet med Miscanthus. Dette er en forsøgsafgrøde, som har været kostbar at etablere. Omdrifts-

tiden er 10 år. Den anden halvdel (den vådeste) er pt tilsået med en vildtblanding.

Der er potentiale for at genoprette den naturlige hydrologi på arealet ved at bryde et dræn i den sydlige ende af arealet, men det er uklart, hvordan dette vil påvirke de omkringliggende dyrkningsarealer.

ØKONOMI

Ikke beregnet pga manglende data for dyrkning af Miscanthus

Anbefalinger:

Pga lavbundsarealets beliggenhed og ringe dyrkningsegnethed er det oplagt at samhegne det med det tilstødende overdrev så det fremover afgræsses. Naturværdien af lavbundsarealet er ikke ligeså høj som overdrevets, men det kan være et vigtigt supplement til arealet, som både tilføjer noget yderligere variation og samtidig bidrager med føde til de græssende dyr. Ved at samhegne arealerne kommer man desuden tættere på målet om at opnå en arealstørrelse, der muliggør helårsgræsning.

Ved samhegning er det fint at lade vegetationen i lavbundsområdet udvikle sig frit fra det nuværende udgangspunkt.

7 UDTAGNING AF FUGTIGT OG SKRÅNENDE HJØRNE AF MARK

GENERELT

Udtagning af ukurante landbrugsarealer kan potentielt være et gavnligt tiltag for biodiversiteten på bedriften, især hvis udgangspunktet er en næringsfattig jordbund og hvis arealet ligger i forbindelse med eksisterende natur. Ved udtagning kan man med fordel reolpløje arealet, så næringsfattig jord bringes op til overfladen. Alternativt kan man udpine arealet ved høslet over en årrække, men dette er en mere tidskrævende proces. En høj score forudsætter at arealet ligger i forlængelse af et eksisterende naturområde. Undgå jordbearbejdning og gødningspåvirkning, da dette vil påvirke naturindholdet negativt.

SPECIFIKT FOR BEDRIFTEN

Arealet er stejlt og bliver ofte vådt, og det er derfor svært at færdes i med store markmaskiner.

Morten og Jacob søger ideer til, hvad der skal foretages i dette hjørne. Marken hænger sammen med 2 overdrevsarealer - ét i hver ende, hvoraf det ene ejes af Julianelyst.

ØKONOMI

Arealet har en meget lav dyrkningsværdi, og er bøvlet at dyrke. Der estimeres ikke at være noget økonomisk tab ved udtagning. Omkostninger til udsæd, gødning, planteværn, maskiner og arbejde kan desuden spares.

ANBEFALINGER

Da arealet ligger i direkte forbindelse med 2 eksisterende overdrev er der et stort potentiale for at udvikle en høj naturværdi med indvandring af de overdrevsarter, der allerede findes i området. Arealet har derfor på lang sigt mulighed for at opnå en lang

højere score end de nuværende 5 point. Da arealet er påvirket af mange års dyrkning, og derfor har et højt næringsstofindhold, vil det dog være nødvendigt at starte med at udpine jorden ved hyppige høslet eller reolpløjning, da arealet ellers hurtigt vil gro til i næringselskende plantearter, som kan være problematiske for markdriften. Reolpløjning er den metode, som vil have den bedste og hurtigste effekt, men vil kræve dispensation fra museumsloven.

Da arealet allerede ligger tæt på gode arealer med en fin, naturlig vegetation, rådes der til ikke at udså en frøblanding, men at tillade en naturlig frøspredning fra disse arealer. Eventuelt kan koloniseringen fremskyndes ved at sprede frømodent hø eller indsamlede frø fra arealerne i september/oktober.

Hvis der er ønske om at fremme naturindholdet yderligere er det oplagt at se på muligheden for at samhegne arealet med det/ de tilstødende overdrev. Dette er beskrevet nærmere i punkt 9. Hvis der laves en samhegning af arealerne bør den nuværende vildtstribe, som ligger i kanten af marken, nedlægges, så en mere naturlig flora kan få lov til at indfinde sig.

Hvis græsning ikke er en mulighed bør der i stedet laves 1-2 årlige slet for at holde arealet lysåbent og for at begrænse opvæksten af dominerende planter. Slåning kan med fordel foretages i slut april/start maj og igen i september. På den måde undgår man at fjerne nektarkilder, som man vil gøre ved at slå i blomstrings-tiden. Man bør ved slåning efterfølgende fjerne afklippet for at begrænse ophobningen af dødt plantemateriale (førne) og for at holde næringsniveauet lavt. Se mere info om slåning i punkt 4 i denne plan.

8 OMLÆGNING ELLER PERMANENT UDTAGNING AF STEJL ENDE AF MARK

★ (omlægning til lucerne) ★★★★★ (udtagning til natur)

GENERELT

Insektvenlige afgrøder kan, ligesom blomsterstriber, fungere som en slags 'tankstation', hvor almindelige arter af humlebier, sommerfugle og andre bestøvende insekter kan hente pollen og nektar i det dyrkede landskab. Fordi afgrøden omlægges eller høstes med jævne mellemrum, tilbyder den dog ikke stabile levesteder, hvor insekterne kan yngle og overvintre, og derfor er dens naturværdi beskeden.

Udtagning af ukurante landbrugsarealer til naturformål kan potentielt være et gavnligt tiltag for biodiversiteten på bedriften, især hvis udgangspunktet er en næringsfattig jordbund og hvis arealet ligger i forbindelse med eksisterende natur. Ved udtagning kan man med fordel reolpløje arealet, så næringsfattig jord bringes op til overfladen. Alternativt kan man udpine arealet ved høstet over en årrække, men dette er en mere tidskrævende proces. En høj score forudsætter at arealet ligger i forlængelse af et eksisterende naturområde. Undgå jordbearbejdning og gødningspåvirkning, da dette vil påvirke naturindholdet negativt.

SPECIFIKT FOR BEDRIFTEN

Dette område er stejlt og svært at færdes i med store landbrugsmaskiner. Morten ser mulighed for at bruge arealet til at lave forsøg med lucernedyrkning, hvor der ikke er behov for så meget kørsel, når først afgrøden er etableret. Lucernen er en blomstrende afgrøde med en rotationstid på op til 4 år, og kræver minimal maskinaktivitet, sprøjtning og gødsning. Jacob ser omvendt, pga arealets placering og de vanskelige dyrkningsforhold, mulighed for at tage det ud af dyrkning og kæde det sammen med overdrevet, som er naboareal til marken.

ØKONOMI

Arealet er bøvlet at dyrke, og der estimeres ikke at være noget økonomisk tab ved udtagning. Omkostninger til udsæd, gødning, planteværn, maskiner og arbejde kan desuden spares. Der er dog en alternativ mulighed for dyrkning af lucerne, hvor økonomien ikke kendes.

ANBEFALINGER

I anbefalingerne opridses de to handlingsmuligheder for arealet, som blev diskuteret på markbesøget. Da arealet ligger i direkte forbindelse med eksisterende naturarealer er der et stort potentiale for at udvikle en høj naturværdi med indvandring af de overdrevsarter, der allerede findes i området. Arealet har derfor på lang sigt mulighed for at opnå en langt højere score end de nuværende 5 point.

Scenarie 1: Omlægning til lucerne vil give et lokalt øget udbud føderessourcer til visse arter af bestøvende insekter, heriblandt nogle arter af dagsommerfugle og humlebier. Den hyppige afhøstning af lucernen betyder dog, at fødekilden er relativt ustabil. Selvom dyrkning af lucerne er mere ekstensiv end andre afgrødeformer, vil marken ikke udvikle sig til et stabilt levested, hvor insekter kan yngle eller overvintre. Selvom lucernen kan give et øget udbud af føde til insekterne i visse perioder på året, vil arealets naturværdi være beskeden.

Scenarie 2: Da arealet ligger i direkte forbindelse med et eksisterende overdrev, er der potentiale for at udvikle en høj naturværdi med indvandring af de overdrevsarter, der allerede findes i området. Da arealet er påvirket af mange års dyrkning,

og derfor har et højt næringsstofindhold, vil det dog være nødvendigt at starte med at udpine jorden ved hyppige høslet eller reolpløjning, da arealet ellers hurtigt vil gro til i næringselskende plantearter, som kan være problematiske for markdriften. Reolpløjning er den metode, som vil have den bedste og hurtigste effekt, men vil kræve dispensation fra museumsloven.

Da arealet allerede ligger tæt på gode arealer med en fin, naturlig vegetation, rådes der til ikke at udså en frøblanding, men at tillade en naturlig frøspredning fra disse arealer. Eventuelt kan koloniseringen fremskyndes ved at sprede frømodent hø eller indsamlede frø fra arealerne i september/oktober.

Hvis der er ønske om at fremme naturindholdet yderligere er det oplagt at se på muligheden for at samhegne arealet med det/de tilstødende overdrev. Dette er beskrevet nærmere i punkt 9.

Hvis græsning ikke er en mulighed bør der i stedet laves 1-2 årlige slet for at holde arealet lysåbent og for at begrænse opvæksten af dominerende planter. Slåning kan med fordel foretages i slut april/start maj og igen i september. På den måde undgår man at fjerne nektarkilder ved at slå i blomstringstiden. Man bør ved slåning efterfølgende fjerne afklippet for at begrænse ophobningen af dødt plantemateriale (førne) og for at holde næringsniveauet lavt.

9 SAMMENLÆGNING AF AREALER MED HENBLIK PÅ UDVIDELSE AF VÆRDIFULDT OVERDREV

GENERELT

Gamle overdrev er noget af det mest værdifulde natur man kan have på sin bedrift, da de er levested for mange sjældne planter, insekter og svampe. Mange overdrev er dog i dag små og ligger som isolerede øer i landskabet. Dette gør dem både sårbare over for påvirkning fra markdriften og besværliggør samtidig ekstensiv græsning med heste eller kvæg, som ellers er den mest optimale forvaltningsform, hvis man ønsker at fastholde eller øge biodiversiteten på arealet.

De allervigtigste og mest omkostningseffektive tiltag man kan gøre for højne naturindholdet på sin bedriften er derfor (i) at sikre, at overdrevet forvaltes optimalt ift. at sikre de sjældne dyre- og plantearter, som lever der og (ii) at udvide overdrevet ved at sammenbinde det med omkringliggende arealer, som har potentiale til at udvikle et højere naturindhold.

SPECIFIKT FOR BEDRIFTEN

Overdrevet, som er beskrevet i punkt 5 i denne plan, har potentiale til at udvikle sig til et meget værdifuldt levested for sjældne arter af insekter og den øvrige biodiversitet, som kan være med til at løfte naturindholdet på bedriften markant. Arealets beskedne størrelse begrænser dog pt mulighederne for optimal naturforvaltning. Potentialet for udvikling af et højt naturindhold vil derimod blive øget markant, hvis arealet samhegnes med nogle af de tilstødende arealer, da der på denne måde kan opnås en arealstørrelse, der muliggør ekstensiv græsning med heste eller kvæg, som er den mest optimale forvaltningsform, hvis man ønsker at fastholde eller øge biodiversiteten på arealet.

ØKONOMI

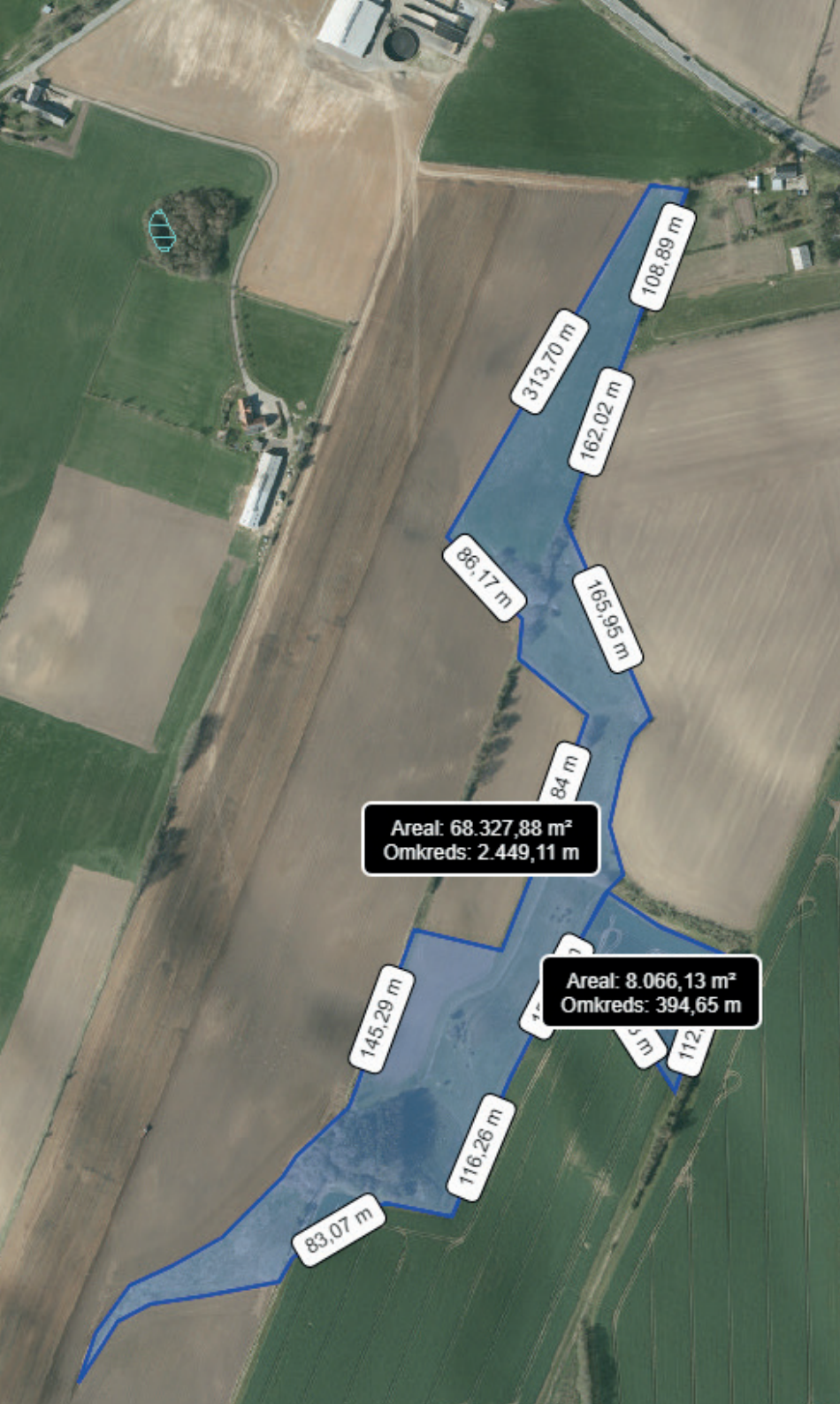
Ikke beregnet. Se information sidst i denne plan om tilskudsmuligheder på naturarealer.

ANBEFALINGER

Ved samhegning med de omkringliggende arealer, som er vist på kortet, kan der opnås en samlet arealstørrelse på 7-8 ha. Selvom dette stadig er en beskedne arealstørrelse, er det nok til, at der kan etableres ekstensiv (helårs)græsning med heste eller kvæg, som er den mest optimale forvaltningsform, hvis målet er udvikling af et højt naturindhold.

På små arealer, hvor fødeudbuddet er begrænset, kan det være svært at opnå et passende, lavt græsningstryk, hvis man anvender store dyreracer, der ellers typisk er populære i naturplejen, fx galloway (450-600 kg). En mulighed for at ekstensivere græsningstrykket er derfor at ty til de allermindste racer, fx shetlænderhest (100-250 kg), islænderhest (ca 350 kg) eller dexter-ko (ca. 300 kg). Alle heste- og kvægracer tæller som 1 DE, uanset størrelse.

Dyretrykket bør tilpasses så græsningssæsonen strækker sig over så stor en del af året som muligt og så der ikke er behov for at tilskuds fodre i vinterperioden, da tilførsel af næringsstoffer vil modarbejde målet om udviklingen af et højt naturindhold. Den konkrete bæreevne for arealet vil skulle fastslås ved en nærmere vurdering.

Den mest optimale forvaltningsform er en ekstensiv græsning med heste eller kvæg i så lang en periode af året, som der er mad til. Græsningstrykket bør ligge i omegnen af 100 – 150 kg/ha, så der er mulighed for enten at bruge få, store dyr eller flere små. Får bør dog fravælges af hensyn til udvikling af de bedst mulige forhold for udvikling af en høj biodiversitet. Arealets præcise bæreevne afhænger af arealets produktivitet, og skal derfor fastsættes ved konkret vurdering. Hvis nødvendigt tages græsningsdyrene fra arealet i det sene efterår/tidlige vinter, når der er spist op, og sættes på igen når vækstsæsonen begynder igen i foråret. Det er vigtigt at være opmærksom på, at græsningstrykket ikke sættes så højt at blomsterfloret ædes op i sommerperioden, inden planterne kan nå at sætte frø (dette sker i løbet af september).

TILSAGN PLEJE AF GRÆS OG NATURAREALER MED ELLER UDEN GRUNDBETALING

TYPE 67.

TILSAGN DER KAN KOMBINERES MED GRUNDBETALING	KR. PR. HA/ÅR MED TILSAGN + *FORVENTET BASISVÆRDI FOR BETALINGSRETTIGHEDER OG GRØN STØTTE	I ALT KR.
Pleje med afgræsning	1.650 + 1.900*	3.550
Pleje med slæt	850 + 1.900 *	2.750

TYPE 66.

TILSAGN DER IKKE KAN KOMBINERES MED GRUNDBETALING	KR. PR. HA/ÅR MED TILSAGN + *FORVENTET BASISVÆRDI FOR BETALINGSRETTIGHEDER OG GRØN STØTTE	I ALT KR.
Pleje med afgræsning	2.600	2.600
Pleje med slæt	1.050	1.050

GENERELT OM TILSKUDSMULIGHEDER PÅ NATURAREALER MED GRÆSENDE DYR

UNDERSØG OG OVERVEJ FØLGENDE

- Kan og skal der søges grundbetaling (GB) og tilskud til pleje af græs- og naturarealer (PG) på arealet?
- Hvis der søges GB samtidig med PG, så giver det et samlet tilskud på ca. 1.000 kr. ekstra pr. ha (knap 3.500 kr./ha mod 2.600 kr./ha ved PG med forpligtigelse til afgræsning), men skrapere kontrol.
- Kontrolkrav ved både GB og PG: Mindst 50 % af plantedækket bære præg af afgræsning og er tydeligt afbidt og under 40 cm højt den 15. september. Kravet gælder pr. 100 m² for GB og pr. 500 m² for arealet med PG (på maks. 10 % af marken).
- Kontrolkrav ved PG uden GB: Der må være arealer på op til 500 m² på op til 10 % af arealet der ikke opfylder betingelserne. Der er 2 kontrolmuligheder:
 - Synlig afgræsning: Mindst 50 % af plantedækket bære præg af afgræsning og er tydeligt afbidt den 15. september.
 - Fast græsningstryk: I perioden 1. juni – 31. august skal der gå 1,2 storkreatur pr./ha (kan dog nedsættes til min. 0,3 st/ha efter godkendelse).

FÅ MERE INFO OM REGLERNE HOS
DIN LOKALE NATURRÅDGIVER

SEGES skaber løsninger til fremtidens landbrugs- og fødevarerhverv. Vi udvikler forretningsmuligheder i tæt samarbejde med vores kunder, forskningsinstitutioner og virksomheder over hele verden. SEGES er en del af Landbrug & Fødevarer F.m.b.A.

SEGES

Landbrug & Fødevarer F.m.b.A.

Agro Food Park 15
DK 8200 Aarhus N

+45 8740 5000

info@seges.dk
seges.dk

